

Η περί Αγγέλων διδασκαλία του Αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : Νοεμβρίου 8, 2012

Κατά τον ιερό Δαμασκηνό ο Θεός είναι ο δημιουργός εξ ουκ όντων των αγγέλων. Οι άγγελοι είναι κτίσματα του Θεού, φέρουν όμως την εικόνα του Δημιουργού τους, ως λογικά και αυτεξούσια όντα. Είναι φύσεις ασώματες κάτι σαν πνεύμα η άυλη φωτιά, σύμφωνα με τον Δαυΐδ. Λέγοντας ο Δαυΐδ για τους αγγέλους «Ο ποιών τους αγγέλους αυτού πνεύματα και τους λειτουργούς αυτού πυρός φλόγα» θέλει να δείξει «το κούφον (=ανάλαφρο) και διάπυρον (=φλογερό) και θερμόν και τομώτατον (=κοφτερό) και οξύ περί την θείαν έφεσίν τε και λειτουργίαν, το ανωφερές αυτών και το πάσης υλικής επινοίας απηλλαγμένον»[1].

Αξιοσημείωτα είναι επίσης όσα γράφει ο Δαμασκηνός επ' αυτού: «Ασώματα δε και αόρατα και ασχημάτιστα κατά δύο τρόπους νοούμεν τα μεν κατ ουσίαν, τα δε κατά χάριν, και τα μεν φύσει όντα, τα δε προς την της ύλης παχύτητα. Επί Θεού μεν φύσει, επί δε αγγέλων και δαιμόνων και ψυχών χάριτι, και ως προς την της ύλης παχύτητα λέγεται»[3]. Επομένως λέγοντες ότι οι άγγελοι είναι νοερές ουσίες/φύσεις και αυλοί, οι ψυχές των ανθρώπων είναι νοερές ουσίες και άυλες, ακόμη και οι δαίμονες είναι νοερές φύσεις και άυλες, ουδόλως πρέπει να εκλάβομε αυτή τη νοητή φύση και άυλότητα με Νεοπλατωνική έννοια, ήτοι κατά κυριολεξίαν, αλλά με Χριστιανική, ήτοι κατά συνθήκην και λεγόμενες ως προς την παχύτητα του σώματος. Άλλωστε οι άγγελοι, οι δαίμονες και οι ανθρώπινες ψυχές είναι κτιστές εξ ουκ όντων φύσεις/ουσίες και ως εκ τούτου αδιάβατο οντολογικό χάσμα τους χωρίζει από το άκτιστον τριαδικόν θείον.

Ο άγγελος είναι, όπως μόλις ανωτέρω εσημειώσαμε, ουσία/φύση νοερά και λογική. Επειδή είναι φύση νοερά και λογική, είναι αυτεξούσιος/ελεύθερος. Ως κτιστή φύση είναι τρεπτή, δηλαδή υποκείμενη σε μεταβολή και αλλοίωση. Μόνος ο άκτιστος Θεός είναι άτρεπτος, ήγουν αναλλοίωτος και αμετάβλητος. Βέβαια ο άγγελος ως λογικός και ελεύθερος είναι εθελότρεπτος, όπως άλλωστε και ο άνθρωπος. Δύναται ο άγγελος να παραμείνει αγαθός, όπως εκ φύσεως επλάσθη από τον Θεό και να προοδεύσει στο αγαθό· δύναται όμως, ων αυτεξούσιος, να τραπεί και προς το κακόν, όπως οι εκπεσόντες άγγελοι. «Έστιν τοίνυν φύσις λογική νοερά τε και αυτεξούσιος, τρεπτή κατά γνώμην ήτοι εθελότρεπτος· πάν γαρ κτιστόν και τρεπτόν, μόνον δε το

ἀκτιστον ἄτρεπτον, και παν λογικόν αυτεξούσιον. Ως μεν ουν λογική και νοερά αυτεξούσιος ἐστίν, ως δε κτιστή τρεπτή, ἔχουσα εξουσίαν και μένειν και προκόπτειν εν τω αγαθώ και επί το χείρον τρέπεσθαι»[4].

Ο ἄγγελος εἶναι ανεπίδεκτος μετανοίας, επειδή εἶναι ἀσώματος, εν αντιθέσει προς τον ἄνθρωπο πού εἶναι δεκτικός μετανοίας ἐξ αιτίας της σωματικής του ἀσθενείας. «Ανεπίδεκτος μετανοίας, ὅτι και ἀσώματος· ο γαρ ἄνθρωπος διά την του σώματος ἀσθένειαν της μετανοίας ἐτύχεν»[5]. Το σῶμα εἶναι αὐτό πού καθιστά δυνατή την μετάνοια στον ἄνθρωπο. Η ἔλλειψη σώματος καθιστά ἀδύνατη την μετάνοια στους ἀγγέλους. Οι ἄγγελοι βέβαια εἶναι δυσκίνητοι, ἀλλ' ὄχι ἀκίνητοι προς το κακόν. Μετά την ἐνανθρώπιση του Θεοῦ Λόγου, το Πάθος, τον Θάνατο και την Ἀνάστασή του εἶναι πλέον ἀκίνητοι προς το κακό. Ἐστερεώθησαν στο αγαθό και στην σταθερά προσεδρεία προς τον Θεόν[6].

Οι ἄγγελοι δέχονται τον φωτισμό και την αγιότητα ἀπό τον Θεό. Δεν συνιστοῦν οι ἴδιοι ἀφ' εαυτῶν πηγή φωτός και αγιασμοῦ, ἀλλ' ἐξωθεν δέχονται το φως και τον αγιασμό, ἐκ του Αγίου Πνεύματος. Γι' αὐτό εἶναι φῶτα δεύτερα, ὄχι ἀρχίφωτα, και μεταδίδουν τον ἐξωθεν αὐτοῖς προσγενόμενον φωτισμό στους κατωτέρους ως προς την τάξιν ἀγγέλους και στους ἀνθρώπους βεβαίως. Διαφέρουν μεταξύ τους κατά την στάσιν και τον φωτισμόν.

Παρατηρεῖται λοιπόν, ὅπως διδάσκει ο ἅγιος Διονύσιος ο Ἀρεοπαγίτης και ἀκολουθεῖ ἐπακριβῶς ο ιερὸς Δαμασκηνός, μία πνευματική ιεραρχία στις ἀσώματες ἐπουράνιες δυνάμεις κατά τρεις τριάδες/διακοσμήσεις/τάξεις: πρώτη τάξη εἶναι τα ἐξαπτέρυγα Σεραφίμ, τα πολυόμματα Χερουβίμ και οι Ἀγιώτατοι Θρόνοι, δεύτερη τάξη οι Κυριότητες, οι Δυνάμεις και οι Ἐξουσίες και τρίτη οι Ἀρχές, οι Ἀρχάγγελοι και οι Ἄγγελοι[7].

Ο ιερὸς Δαμασκηνός, ἀκολουθώντας τον ἅγιο Γρηγόριο τον Θεολόγο, θεωρεῖ ὅτι οι ἄγγελοι ἐκτίσθησαν προ της κτίσεως του υλικού/αισθητοῦ σύμπαντος: «Ἐγὼ δε τω Θεολόγω Γρηγορίῳ συντίθεμαι ἐπρεπε γαρ πρότον την νοεράν ουσίαν κτισθῆναι και οὕτω την αισθητήν και τότε ἐξ ἀμφοτέρων τον ἄνθρωπον»[8].

Οι ἄγγελοι ἔχουν ως τόπο διαμονῆς τους τον οὐρανό και ἔργο τους εἶναι η δοξολογία

και η υμνωδία του Θεού και η υπηρετήση του θείου θελήματος. «Ἐν ουρανῷ διατρίβουσι και εν έργον ἔχουσιν υμνεῖν τον Θεόν και λειτουργεῖν τω θείω αυτού θελήματι»[9]. Είναι ισχυροί και έτοιμοι προς την εκπλήρωση του θείου θελήματος, βρίσκονται αμέσως παντού (χωρίς να είναι πανταχού παρόντες, όπως ο Θεός), όπου τους καλεί ο Θεός χάρη στην ταχύτητα της φύσεώς τους, φυλάττουν μέρη της γης και προϊστάνται εθνών και τόπων, όπως διετάχθησαν από τον Δημιουργό, οικονομούν αυτά που αφορούν τους ανθρώπους και παντοιοτρόπως τους βοηθούν[10].

Οι άγγελοι ως κτίσματα είναι περιγραπτοί, καταλαμβάνουν ένα ορισμένο τόπο και μολονότι μπορούν να κινηθούν από τόπο σε τόπο με μεγάλη ταχύτητα δεν είναι πανταχού παρόντες. Η πανταχού παρουσία είναι ιδιότητα μόνου του Θεού. «Περιγραπτοί ότε γαρ εισίν εν τω ούρανω, ουκ εισίν εν τη γη, και εις την γην υπό του Θεού αποστελλόμενοι ουκ εναπομένουσιν εν τω ουρανῷ... Νόες δε όντες εν νοητοῖς τόποις εισίν, ου σωματικῶς περιγραφόμενοι (ου γαρ σωματικῶς κατά φύσιν σχηματίζονται ουδέ τριχή εισί διαστατοί), αλλά τω νοητῶς παρεῖναι και ενεργεῖν, ένθα αν προσταχθῶσι και μη δύνασθαι κατά ταυτόν ὡδε κακείσε είναι και ενεργεῖν»[11].

Όμως καίτοι είναι περιγραπτοί, δεν είναι σωματικῶς περιγραπτοί, όπως διαβάζουμε στο μόλις ανωτέρω χωρίο. Τουτέστι δεν έχουν σωματικό σχήμα, μορφή και είδος, αλλά προκειμένου να φανερωθούν στους ανθρώπους μετασχηματίζονται, λαμβάνουν συγκεκριμένο σχήμα και μορφή, ώστε να είναι καταληπτοί και ορατοί στους ανθρώπους, στους οποίους κατά θείαν προσταγήν έπιφαίνονται. Αορίστους δε λέγω· ου γαρ, καθό εισίν, επιφαίνονται τοις αξίοις, οἱς ο Θεός φαίνεσθαι αυτούς θελήσει, αλλ' εν μετασχηματισμό), καθῶς δύνανται οἱ ορώντες οράν»[12]. Επίσης «Μετασχηματίζονται δέ, προς όπερ αν ο δεσπότης κέλευση Θεός, και ούτω τοις ανθρωποις έπιφαίνονται και τα θεία αυτοῖς αποκαλύπτουσι μυστήρια»[13].

Σημειώσεις:

1. Ιωάννου Δαμασκηνού, Έκδοσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως περί αγγέλων 1-10, τόμος Π, έκδοση Bonifatius Kotter, Βερολίνο 1973, σελ. 45.

2. Ιωάννου Δαμασκηνού, ένθ. αν., σελ. 45.

3. Ιωάννου Δαμασκηνού, ένθ. αν., σελ. 77.
4. Ιωάννου Δαμασκηνού, ένθ. αν., σελ. 46.
5. Ιωάννου Δαμασκηνού, ένθ. αν., σελ. 46.
6. Ιωάννου Δαμασκηνού, ένθ. αν., σελ. 47.
7. Ιωάννου Δαμασκηνού, ένθ. αν., σελ. 48.
8. Ιωάννου Δαμασκηνού, ένθ. αν., σελ. 48.
9. Ιωάννου Δαμασκηνού, ένθ. αν., σελ. 47
10. Ιωάννου Δαμάσκηνου, ένθ. αν., σελ 47
11. Ιωάννου Δαμάσκηνου, ένθ. αν.,
12. Ιωάννου Δαμασκηνού, ένθ. αν., σελ 46
13. Ιωάννου Δαμασκηνού, ένθ. αν., σελ 47

Φώτιος Σχοινάς, Διδάκτωρ Φιλοσοφίας

[Περμπουσία](#)